

І.В. Василенко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філ. наук, доцент Л.Ф. Соловійова

Польовий підхід до аналізу лексики на позначення політичного життя (на матеріалі американського газетного дискурсу)

Дослідження лексико-семантичних полів залишається актуальним і сьогодні, незважаючи на те, що різні типи полів неодноразово ставали об'єктом лінгвістичних розвідок у другій половині ХХ ст. [1; 3; 4; 5], починаючи з традиції, започаткованої Й. Тріром та Г. Іпсеном.

Лексична система мови активно реагує на події, що відбуваються поза межами мовної дійсності, особливо у визначені гострі періоди суспільно-політичного життя (революції, соціальні потрясіння і т. д.). Зміни в політичному житті країни нерозривно супроводжуються змінами в словниковому складі мови. Під час вивчення суспільно-політичної, а зокрема й політичної лексики увага лінгвістів концентрується на проблемах її становлення та збагачення в певний історичний період. Семантичні процеси, які виникають у цій групі лексики, менш досліджені, тому вивчення семантичних особливостей лексичних одиниць належить до кола **актуальних** проблем лінгвістики, оскільки дає змогу простежити тенденції та способи розвитку семантики слова. Метою розвідки є розгляд системно-структурної організації лексико-семантичного поля «Політика» на базі сучасного американського газетного дискурсу та визначення його складових компонентів.

В сучасному мовознавстві поняття лексико-семантичне поле використовується на позначення сукупності парадигматично пов'язаних лексичних одиниць, об'єднаних спільністю змісту (іноді й спільністю формальних показників), що відображають поняттєву, предметну й функціональну подібність позначуваних явищ [2].

Як зазначає Г. Щур, основними ознаками поля є наявність спільної інтегральної характеристики, яка зазвичай виражається лексемою з узагальненим значенням, та окремих диференціальних характеристик, за якими одиниці поля відрізнятимуться одна від одної. Інколи інтегральна семантична ознака може одночасно виконувати функцію диференціальної ознаки. Такий

приклад «переходу» значення свідчить про переплетення зв'язків між семантичними полями в лексичі [4, с. 11].

До складу лексико-семантичного поля входять не будь-які однозначні лексичні одиниці, а насамперед одиниці, що відрізняються певною тематичною оформленістю [1]. В лексико-семантичному полі слово існує не ізольовано, а перебуває в постійній взаємодії з іншими словами і тим самим відштовхується від них або зближується з ними. ЛСП властива структура, заснована на виділенні ядра та периферії.

Першим кроком у розробці структури досліджуваного поля є визначення самого поняття «політика». Лексема «політика» в лексикографічних джерелах [6; 7] визначається як:

- влада як найвагомніше явище політики, процес та результат управління країною та людьми, участь у справах держави, визначення форм, завдань, змісту діяльності;

- організації й інститути, у котрих матеріалізується влада, політичні діячі;

- сукупність політичних ідеалів, ідеологій, доктрин і морально - етичних цінностей;

- політичні погляди та переконання громадян;

- діяльність, оскільки політика – це процес, котрий передбачає підготовку, прийняття та практичну реалізацію суспільно важливих рішень;

- політика як наука.

На думку Г. Щура, загальне значення поля не є єдиним, воно розкладається на вужчі, конкретніші значення, кожне з яких утворює власне мікрополе [4, с. 65]. Згідно до вищенаведеного визначення в структурі ЛСП доцільним вважаємо виділити такі мікрополя: «Органи влади», «Політика як діяльність», «Політика як поведінка громадян» та «Політика як ідеологія», в межах яких лексика розподіляються на мікрогрупи.

Пропонуємо розглянути найбільш репрезентативні з них. Мікрополе «**Органи влади**» включає в себе наступні гілки, або мікрогрупи.

1. «Лексика на позначення державних органів». До цієї мікрогрупи входять одиниці: *parliament, administration, department, ministry, the Capitol, the Senate* та *the House of Representatives*. Ці поняття мають збірне значення, адже ними називають представників влади, а не сам об'єкт, наприклад: *That plan was never enacted; the Senate rejected it. But in an interview, Mr. Ryan said that Republicans would try to push a similar budget plan through the House this spring* (9, від

28.01.12). В наведеному прикладі бачимо, що мається на увазі не сам орган, а його представники.

Виконавча влада представлена лексемами *the White House, Administration of the President, Executive Office of the President, the Cabinet, kitchen cabinet*. В руслі сучасних політичних подій виконавчі органи позначаються лексемою *the Obama administration*, наприклад: *The Obama administration said on Sunday that it had met its goal for improving HealthCare.gov so that the website now “will work smoothly for the vast majority of users”* (9, від 01.12.13).

До цієї ж мікрогрупи крім офіційних назв установ відносимо поняття, що позначають зібрання кола людей для вирішення політичних питань: *a smoke-filled room, cloakrooms*. у прикладі ми також бачимо, що лексема *cloakrooms* позначає не стільки місце в парламенті, скільки людей, які часто там знаходяться: *Mr. McConnell, 68, a Kentuckian, is more at home plotting tactics in the cloakroom than writing legislation in a committee room or exhorting crowds on the campaign trail* (9, від 17.03.10).

2. Мікрогрупа «Лексеми на позначення безпосередніх суб'єктів політики» складається з найменувань представників виконавчих та законодавчих органів, наприклад: *senator, bishop, commander-in-chief, governor, minister, member of the parliament, chairman, speaker, the President*. У газетних текстах така лексика використовується на позначення посади представників влади. До цієї мікрогрупи також належать лексеми, що позначають держслужбовців: *constable, deputy, alderman, directorship, ombudsman, procurator, etc*. Особливо часто суб'єктів політики називають згідно їх партійної приналежності: *Democrat, Republican, party leader, donkey, elephant, GOPster, green, DINO/RINO/LINO (In Name Only – лжепозиція в партії), teabaggers, etc*. Для прикладу наведемо: *Administration supporters hope that a larger majority including Scalia would make it harder for Republican politicians to make a partisan case against the law* (8, від 19.03.13).

Крім того, в газетних текстах використовується група іменників та словосполучень, що має оцінну конотацію: *political actor, administrator, lobbyist, bureaucrat, dictator, thrown under the bus, filibuster, carpetbagger*. Наприклад: *Though it's naïve to imagine that some threatening graphics could move our more benighted political actors, it's possible that a lot more of this type of analysis, by pointing out the highly significant costs at stake, could begin to underscore the danger of blithely accepting the new normal* (9, від 23.12.2013). Як

бачимо, словосполучення *political actors* вжито дещо іронічно, що підкреслює відстороненість політики від народу та незацікавленість проблемами країни.

Наступним виділяємо мікрополе «**Політика як діяльність**», куди відноситься лексика на позначення діяльності суб'єктів влади та результатів такої діяльності. Для зображення діяльності урядовців використовуються здебільшого дієслівні одиниці, наприклад: *to block, to boycott, to debate, to appoint, to manipulate, to consent, to veto, to vote, to lay on the table, etc.*

Наприклад: *The full House is expected to debate the proposal later this week. A companion bill remains stuck in a Senate committee* (10, від 27.03.12).

До результатів політичної діяльності відносимо загальні позначення *domestic affairs, foreign affairs, internal affairs*, що далі поділяємо на дві мікрогрупи – внутрішня та зовнішня політика.

До кола «Питань внутрішньої політики» віднесемо лексику на позначення політичних процесів соціального забезпечення громадян: *domestic policy, social insurance, universal health care, medicare, Medicaid, social security, unfunded mandates*. Протягом останнього року актуальним в США є питання медичного страхування населення: *Unsurprisingly, political party affiliation has a lot to do with whether people think of Obamacare as a crowning achievement or an utter disaster* (10, від 23.12.13).

У даній мікрогрупі виділяємо лексику, що використовується для опису процесів, які відбуваються в уряді: *impeachment, corruption, manipulation, advice and consent, consensus, fishing expedition*. Наприклад: *But his government's achievements have been overshadowed by corruption scandals and the increasing share of power he has given to his son, who is referred to in diplomatic cables as "Mr. 15 Percent" a reference to the alleged cut he takes from government contracts* (8, від 20.02.12).

До мікрогрупи «Питання зовнішньої політики» відносяться лексеми, об'єднані за різними значеннями:

1. **Лексика на позначення міжнародної співпраці та глобалізаційних процесів:** *alliance, globalization, international cooperation*. Наприклад: *Even as the alliance has expanded its reach outside of Europe, declining defense spending on both sides of the Atlantic, but particularly in Europe* (8, від 19.05.12).

2. **Лексика на позначення міжнародної конфронтації:** *war, intrusion, nuclear policy, та антонімічні peace corps, peace plan, peace negotiation, volunteer, aid.*

Наприклад: U.S. Gen. John Allen said that such violence "will only further isolate the Taliban from the process of peace negotiation" (8, від 20.01.12).

3. *Лексика на позначення терористичної загрози: Al-Qaeda, terrorism, anti-semitism, extremist, jihad, September 11. Наприклад:* Armed with insights into the updated plans of al-Qaeda, Hawley used this information in part to update the agency's policies and practices (10, від 27.05.12).

Мікрополе «Політика як ідеологія» містить в собі політико-філософську та політико-ідеологічну лексику. До останньої належать лексеми: democracy, equality, cosmopolitanism, anti-racism, feminism, etc. Наприклад: "With time, democracy will continue, and one day we will be like Switzerland, or France or the Italians," he said. "In the United States in the 1960s, a black man couldn't get on a bus, and now Obama is president" (9, від 28.02.12). *Такі лексеми позначають процеси, що відбуваються в суспільстві, стани та абстрактні поняття.*

Отже, політика – це влада, процес та результат управління державою, організації, інститути та політичні діячі, а також їх діяльність, ідеали, ідеології, доктрини і морально-етичні цінності, погляди та переконання і звичайно, наука.

Подальші перспективи дослідження включають порівняльний аналіз політичної лексики в українській та англійській мовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Караулов Ю.Н. *Общая и русская идеография* / Ю.Н.Караулов. М.: Наука, 1976. – 255 с.
2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник. — Вид.2-ге. / М.П. Кочерган. К.: ВЦ «Академія», 2005. — 368 с.
3. Уфимцева А.А. *Опыт изучения лексики как системы.* / А.А. Уфимцева. – М.: Изд-во АН СССР, 1962. – 287с.
4. Щур Г.С. *Теории поля в лингвистике* / Г.С.Щур. – Л., 1974. – 256 с.
5. Kittay E. F. *Metaphor: Its Cognitive Force and Linguistic Structure*, Oxford University Press, 1989. – 358 p. [Електон. ресурс]. – Режим доступу: <http://books.google.com.ua>
6. *The Concise Oxford Dictionary of Politics* [Електон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oxfordreference.com>
7. *Oxford Advanced Learner's Dictionary.* – Oxford: University press, 2008. – 1780 p.
8. *Associated press newspapers* [Електон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aptn.com/>
9. *The New York Times* [Електон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nytimes.com>
10. *The Washington Post* [Електон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.washingtonpost.com/>